

Exploration of Citizen's Social Apathy to the Policies of Tehran City Council: A case study of District 1 of Tehran

Seyed Jalaleldin Faraji ¹, Niloofar Zakhimi ²

1. Department of Urban Management, Faculty of Management and Accounting, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran

Email: f.jalalfaraji@yahoo.com

2. (Corresponding Author) Department of Urban Management, Faculty of Management and Accounting, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran

Email: niloofar.zakhimi@yahoo.com

ARTICLE INFO

Article type:
Research Paper

Received:
28 November 2024
Received in revised form:
20 February 2025
Accepted:
3 April 2025
Available online:
5 May 2025

Keywords:
Social Apathy,
Policy Making,
Islamic City Council,
District 1 of Tehran city.

ABSTRACT

The rapid growth of urban societies and the increasing variety of citizens' needs have created numerous mental and emotional concerns, leading many individuals to focus primarily on personal issues while neglecting political affairs. This prevailing sense of apathy has raised significant concerns about public engagement. Among the key institutions influencing citizens' sensitivity to urban matters is the Islamic City Council, which aims to foster urban development through public cooperation and participation. However, despite the necessity of building a foundation for enhancing civic engagement, limited efforts have been made in cities like Tehran, resulting in heightened social apathy toward urban issues. This study investigates the factors contributing to citizens' social apathy toward Tehran's Islamic City Council policies. A mixed-methods approach was adopted. In the first stage, data were collected through a questionnaire and analyzed using a Chi-squared test. In the second stage, qualitative data were gathered via interviews and analyzed through thematic coding. Quantitative findings show that citizens' level of social apathy toward the City Council's policies is lower than average. Qualitative results reveal that the roots of social apathy can be categorized into seven major themes as council-related factors, political factors, psychological factors, socio-cultural factors, demographic factors, economic factors, and managerial factors. Each theme encompasses specific indicators that together explain the complex nature of social apathy toward municipal policies in Tehran.

Citation: Faraji, S. J., & Zakhimi, N. (2025). Exploration of Citizen's Social Apathy to the Policies of Tehran City Council: A case study of District 1 of Tehran. *Journal of Sustainable City*, 8(1), 17-35.
<http://doi.org/10.22034/jsc.2025.475490.1798>

© The Author(s)

Publisher: Iranian Geography and Urban Planning Association.

This is an open access article under the CC BY NC license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Social apathy is a significant challenge observed in modern urban societies, particularly in large cities such as Tehran. This phenomenon refers to the decrease in citizens' sensitivity and participation in public and social affairs, which can have numerous negative impacts on urban development and progress. A prominent manifestation of this apathy is the lack of active citizen participation in the decision-making processes and policies of the Islamic City Councils. These councils, as local democratic institutions, play a crucial role in engaging the public in urban decision-making and planning processes. However, their failure to encourage active citizen participation has become a serious issue. This article examines the factors influencing citizens' social apathy towards the policies of the Islamic City Council of Tehran.

Methodology

This study employs a mixed-method approach, incorporating both quantitative and qualitative methods. Data was collected using a questionnaire in the quantitative section, while semi-structured interviews with experts and thematic analysis were utilized in the qualitative section. The data from the questionnaires were analyzed using statistical software, and the results were used as a basis for the qualitative interviews. Ultimately, the findings from both sections were combined to analyze the causes and factors contributing to citizens' social apathy.

Results and discussion

Quantitative and qualitative approaches were employed to assess the extent and reasons for citizens' social apathy towards the policies of the Islamic City Council of Tehran. In the quantitative section, a sample of 384 Tehran citizens was selected using the Morgan table, and they were asked to respond to a questionnaire regarding their level of social apathy towards the city council's policies. In the qualitative section, the snowball sampling method was used to conduct in-depth interviews with 15 experts in urban management to explore the underlying causes of social apathy.

The quantitative research results indicated that the level of citizens' social apathy towards the city council's policies is below average, confirming the study's main hypothesis. The Chi-square test, used as the data analysis tool, revealed a significant difference between the observed and expected levels of social apathy. Based on statistical data, this conclusion suggests that citizens are generally not indifferent to the city council's policies; however, this level of apathy can vary due to various factors examined in the qualitative section.

In the qualitative section, the data collected from the interviews were analyzed using thematic analysis. The qualitative findings identified seven categories of factors contributing to citizens' social apathy: council-related factors, political factors, psychological factors, socio-cultural factors, demographic factors, economic factors, and managerial factors. Each category includes indicators that play a key role in shaping and reinforcing social apathy among citizens.

These findings demonstrate that social apathy is a multifaceted phenomenon requiring serious attention and intervention from urban managers, policymakers, and Islamic City Councils. Only by identifying and addressing the existing barriers can active and constructive citizen participation in urban management be achieved, thereby contributing to sustainable and balanced urban development.

Conclusion

Citizens' social apathy towards the policies of the Islamic City Council of Tehran is a multifaceted and complex issue that requires comprehensive analysis and examination by urban management and policymakers. According to the findings of this study, in the first stage and the quantitative section, the results indicated that citizens' social apathy towards the city council's policies is below average, confirming the study's hypothesis. In the second stage and the qualitative section, the data analysis results revealed that the causes and roots of social apathy towards the policies of the Islamic City Council of Tehran can be categorized into seven constructive themes.

This article identifies seven themes, including council-related factors, political

factors, psychological factors, socio-cultural factors, demographic factors, economic factors, and managerial factors. On the other hand, council-related factors can be identified in indicators such as the lack of quick returns from projects and resolutions, insufficient communication with citizens, the lack of impact of city council projects and resolutions on citizens' lives, the lack of awareness and disregard for citizens' needs and urban issues, insufficient oversight of the implementation of previous projects, incomplete projects, the lack of council independence in decision-making, and the broad limitations on the city council's powers. Political factors can be categorized into two main factors as the lack of governmental and legal support for local organizations and councils and the absence of democracy and freedom of expression. Psychological factors include citizens' distrust of the council's performance, dissatisfaction with its actions, lack of confidence in the effectiveness of their opinions, and fear among citizens regarding formal participation. Socio-cultural factors related to social apathy can be identified in indicators such as the lack of education to increase citizens' awareness, the absence of order and regulations in society, the declining culture of participation among today's citizens, and the lack of interest in voluntary work among citizens. Demographic factors related to social apathy include most citizens' limited knowledge of the complexity and importance of urban issues and the shortage of young people in the urban management structure. Economic factors can be attributed to financial difficulties and livelihood issues, leading to a lack of motivation to participate in city affairs and the mismatch between the quality of urban services and the taxes received from citizens. Finally, managerial factors include the lack of comprehensive participatory management, the absence of integrated management in project implementation, the appointment of ineffective individuals to managerial positions, and the lack of effective oversight and management by the council in previous terms.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

واکاوی بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای اسلامی شهر تهران مطالعه موردی: منطقه یک شهر تهران

سید جلال‌الدین فرجی^۱، نیلوفر ضحیمی^۲

۱- گروه مدیریت شهری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: st_m.mohammadnejad@urmia.ac.ir
۲- نویسنده مسئول، گروه مدیریت شهری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: Niloofar.zakhimi@yahoo.com

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۰۸</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۲/۰۲</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۱/۱۴</p> <p>تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۰۲/۱۵</p> <p>واژگان کلیدی: بی‌تفاوتی اجتماعی، خطمشی‌گذاری، شورای اسلامی شهر، منطقه یک شهر تهران.</p>	<p>در سال‌های اخیر، موضوع مشارکت شهروندان، بی‌تفاوتی اجتماعی و سیاست‌های شهری به یکی از محورهای کلیدی تحقیقات اجتماعی و شهری تبدیل شده است. بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای اسلامی شهر تهران، پدیده‌ای پیچیده و چندبعدی است که کارآمدی و موفقیت سیاست‌های شهری را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این بی‌تفاوتی ناشی از عوامل مختلف سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و مدیریتی بوده و یکی از دلایل اصلی آن را می‌توان رشد سریع شهرنشینی، گسترش فردگرایی و افزایش دغدغه‌های شخصی شهروندان دانست. در چنین شرایطی، افراد توجه کمتری به امور عمومی و سیاسی نشان داده و میزان مشارکت اجتماعی کاهش می‌یابد. شورای اسلامی شهر، به‌عنوان نهادی کلیدی در حساس‌سازی شهروندان نسبت به امور شهری، تاکنون اقدامات مؤثری برای جلب مشارکت عمومی انجام نداده است؛ موضوعی که موجب تشدید بی‌تفاوتی اجتماعی در شهر تهران شده است. این پژوهش با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای اسلامی شهر تهران و با استفاده از روش تحقیق آمیخته انجام شده است. در مرحله نخست داده‌ها از طریق پرسشنامه و مصاحبه با خبرگان جمع‌آوری و با روش کدگذاری تحلیل مضمون تحلیل شد. یافته‌های کمی پژوهش نشان داد که سطح بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای اسلامی شهر کمتر از حد متوسط است. همچنین نتایج بخش کیفی بیانگر آن است که ریشه‌های بی‌تفاوتی در هفت مضمون اصلی شامل عوامل مرتبط با شورا، سیاسی، روان‌شناختی، فرهنگی-اجتماعی، جمعیت‌شناختی، اقتصادی و مدیریتی قرار می‌گیرد که هر کدام دارای شاخص‌های مشخصی هستند.</p>

استناد: فرجی، سید جلال‌الدین و ضحیمی، نیلوفر. (۱۴۰۴). واکاوی بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای اسلامی شهر تهران مطالعه موردی: منطقه یک شهر تهران. *مجله شهر پایدار*، ۸ (۱)، ۳۵-۱۷.

<http://doi.org/10.22034/jsc.2025.475490.1798>

مقدمه

رشد سریع و پیچیده جوامع شهری و تنوع نیازهای شهروندان در عصر معاصر، چالش‌های جدیدی را به وجود آورده است که منجر به بروز نگرانی‌های عمیق ذهنی و عاطفی در میان افراد شده است. این چالش‌ها به‌ویژه در کشورهایی که در حال گذار از سنت به مدرنیته هستند، نظیر ایران، به‌وضوح قابل‌مشاهده است. در این زمینه، پدیده‌ای به نام "بی‌تفاوتی اجتماعی" به‌عنوان یکی از مسائل مهم آسیب‌شناختی موردتوجه قرار گرفته است. بی‌تفاوتی اجتماعی به معنای کاهش حساسیت و مشارکت شهروندان در امور عمومی و اجتماعی، و به‌طور خاص در مسائل شهری، به یک بحران اجتماعی تبدیل شده است که می‌تواند تأثیرات منفی عمیقی بر توسعه و پیشرفت شهری داشته باشد (تبریزی، صدیقی‌فرد، ۱۳۹۰). یکی از مظاهر بارز بی‌تفاوتی اجتماعی، عدم استقبال و مشارکت شهروندان در شورای اسلامی شهرها است. شورای اسلامی به‌عنوان نهادی برای جلب مشارکت مردم در فرآیند تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و نظارت بر امور شهری، ایجاد شده‌اند. این شوراهای بر اساس اصول قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و با هدف افزایش اثرگذاری مردم در اداره امور شهرها و ارتقای کیفیت زندگی شهری فعالیت می‌کنند. با این حال، این نهادها در عمل نتوانسته‌اند به‌طور مؤثر شهروندان را به مشارکت فعال در امور شهری ترغیب کنند و بی‌تفاوتی نسبت به شوراهای اسلامی و تصمیمات آن‌ها به یک مسئله جدی تبدیل شده است.

در سال‌های اخیر، موضوع مشارکت شهروندان، بی‌تفاوتی اجتماعی و سیاست‌های شهری به یکی از محورهای کلیدی تحقیقات اجتماعی و شهری تبدیل شده است. پژوهشگران در مطالعات متعدد به بررسی ابعاد مختلف این مسائل پرداخته‌اند و تلاش کرده‌اند نقش عوامل گوناگون در شکل‌گیری بی‌تفاوتی اجتماعی و چگونگی ارتقای مشارکت فعال شهروندان را تبیین کنند. رادفر و همکاران (۲۰۲۲) تأثیر شبکه‌های اجتماعی را بر رفتار شهروندان تهرانی بررسی کرده‌اند. این مطالعه نشان می‌دهد که متغیرهای اجتماعی-اقتصادی نقشی محوری در بروز بی‌تفاوتی اجتماعی ایفا می‌کنند. نتایج نشان داده است که شبکه‌های مجازی می‌توانند با کاهش همبستگی اجتماعی، باعث تشدید این پدیده شوند. این یافته‌ها بر اهمیت مدیریت اجتماعی تأثیرات شبکه‌های مجازی تأکید دارند. دی‌آلبا-اولا و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی دیگر، موانع مشارکت شهروندان در سیاست‌های شهری هوشمند را بررسی کرده‌اند. آن‌ها نشان داده‌اند که بی‌تفاوتی شهروندان به‌عنوان یکی از موانع اساسی در تحقق سیاست‌های شهری هوشمند عمل می‌کند. این مطالعه به ارائه راهکارهایی برای افزایش مشارکت شهروندی پرداخته است.

لور و مونتس (۲۰۲۴) در پژوهشی که در اکوادور انجام شده است، نشان داده‌اند که آموزش مهارت‌های شهروندی فضایی و استفاده از نقشه‌برداری مشارکتی می‌تواند مسئولیت‌پذیری فضایی و کاهش بی‌تفاوتی سیاسی را در میان جوانان تقویت کند. از سوی دیگر، سونتینوینیچ و همکاران (۲۰۲۲) در مطالعه‌ای درباره سیاست‌های شهری هوشمند در تایلند، نابرابری‌های موجود در آموزش و مشارکت شهروندان را برجسته و به اهمیت مدیریت بهتر این نابرابری‌ها برای افزایش مشارکت تأکید کرده‌اند. ناتانسون و لاهات (۲۰۲۲) نیز با بررسی رابطه اعتماد و بی‌اعتمادی شهروندان با سیاست‌های شهری هوشمند، نشان داده‌اند که اعتماد شهروندان به سیاست‌های شهری، نقش تعیین‌کننده‌ای در مشارکت اجتماعی دارد و مدیریت مناسب این ارتباطات می‌تواند به بهبود اعتماد عمومی و کاهش بی‌تفاوتی منجر شود.

مورایس (۲۰۲۲) با مطالعه تجربیات شهرهای برلین و ساوتپائولو، نشان داده است که مشارکت شهروندان در مراحل مختلف چرخه سیاست‌گذاری می‌تواند به تقویت شهروندی مؤثر کمک کند. این یافته‌ها تأکید دارند که اطلاعات شفاف و آموزش شهروندی، ابزارهایی کلیدی برای ارتقای این مشارکت است. همچنین، بچویچ و دالستد (۲۰۲۲) در پژوهشی که بر مشارکت جوانان در شرایط نئولیبرالیسم شهری تمرکز دارد، عواملی همچون حذف اجتماعی و بی‌تفاوتی جوانان را تحلیل

کرده و راهکارهایی برای کاهش این مشکلات ارائه داده‌اند. گادجانوا و لینچ (۲۰۲۲) با تمرکز بر تجربه غنا، تأثیر اطلاعات نادرست را بر افزایش بی‌تفاوتی اجتماعی بررسی کرده‌اند و بر اهمیت آموزش دیجیتال برای مقابله با این مسئله تأکید کرده‌اند. در همین راستا، ملکونیان و همکاران (۲۰۲۲) سیاست‌های حمل‌ونقل پایدار در منطقه راین-روهر را تحلیل کرده‌اند و نشان داده‌اند که روش‌های پشتیبانی تصمیم‌گیری می‌توانند به مشارکت مؤثرتر شهروندان در این حوزه کمک کنند. گاوله‌ویچ و یفتاشل (۲۰۲۲) نیز به بررسی تأثیر مهاجرت و محیط‌های خصمانه بر بازتعریف شهروندی شهری پرداخته‌اند و نشان داده‌اند که سیاست‌های مهاجرتی و شرایط اجتماعی، نقش اساسی در شکل‌گیری مشارکت یا بی‌تفاوتی شهروندان ایفا می‌کنند. مطالعات نشان داده‌اند که بی‌تفاوتی اجتماعی می‌تواند به کاهش مشارکت فعال شهروندان در امور شهری، تضعیف نهادهای مدنی، و در نهایت، کاهش کیفیت زندگی شهری منجر شود. به‌عنوان مثال، تحقیقاتی که توسط کلدی (۱۳۸۶) تبریزی و صدقاتی‌فرد (۱۳۹۰) انجام شده‌اند، نشان می‌دهند که میزان مشارکت اجتماعی شهروندان در تهران پایین است و بسیاری از آن‌ها احساس تعلق و ارتباط عمیقی با محیط شهری خود ندارند. این بی‌تفاوتی می‌تواند به کاهش انگیزه برای مشارکت در تصمیم‌گیری‌های شهری و در نتیجه به تضعیف مدیریت شهری و کاهش کارایی نهادهای محلی منجر شود. همچنین مطالعه‌ای توسط مرادی و طالبی (۱۳۹۹) به بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر بی‌تفاوتی اجتماعی در تهران پرداخته است. این پژوهش نشان داد که متغیرهایی همچون کیفیت ارتباطات اجتماعی، اعتماد اجتماعی و فردگرایی بر بی‌تفاوتی شهروندان تهرانی مؤثر است. در پژوهش دیگری، حسین‌زاده و فدایی ده چشمه (۱۳۹۱) نیز بررسی کرده‌اند که سیاست‌های انگیزشی، اعتماد اجتماعی و نوع فعالیت شهری به‌طور معناداری با مشارکت عمومی در شهرکرد مرتبط هستند. مطالعات و پژوهش‌های خارجی نیز به بررسی عوامل مؤثر بر پدیده مخرب بی‌تفاوتی اجتماعی پرداخته‌اند. مطالعه چائوک^۱ (۲۰۲۰) در آفریقای جنوبی به بررسی بی‌علاقگی جوانان نسبت به دموکراسی انتخاباتی پرداخته است. این پژوهش نشان داد که عواملی نظیر فرآیندهای استخدام مغرضانه، عدم اعتماد به کمیسیون‌های انتخاباتی و محرومیت اقتصادی موجب بی‌علاقگی جوانان به مشارکت سیاسی شده است. زلنینا^۲ (۲۰۲۰) به تحلیل سازوکارهای عاطفی و فرهنگی که منجر به بی‌علاقگی سیاسی می‌شوند پرداخته است. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که تجارب شخصی ناامیدکننده و هنجارهای فرهنگی می‌توانند احساسات غیرسیاسی را تقویت کنند. سامسودینگ^۳ و همکاران (۲۰۱۹) و داهل^۴ و همکاران (۲۰۱۸) به ترتیب به بررسی رابطه بین مشارکت مدنی و سیاسی در مالزی و بی‌علاقگی یا بیگانگی سیاسی در میان جوانان اتحادیه اروپا پرداخته‌اند.

بررسی پیشینه پژوهش و مطالعات انجام‌شده در این حوزه نشان می‌دهند که مشارکت مدنی می‌تواند به‌عنوان پیش‌نیاز مشارکت سیاسی عمل کند و بی‌علاقگی سیاسی معمولاً به بیگانگی سیاسی مرتبط است. این مطالعات زمینه‌ای برای تحلیل نحوه تأثیر عوامل اجتماعی و فرهنگی بر بی‌تفاوتی و مشارکت مدنی فراهم می‌آورد و نشان می‌دهد که درک و تحلیل این پدیده‌ها به‌ویژه در شهر تهران از اهمیت بالایی برخوردار است. علی‌رغم پژوهش‌های متعددی که در گذشته به بررسی بی‌تفاوتی اجتماعی در تهران پرداخته‌اند، این مطالعه به‌صورت خاص بر رابطه میان خط‌مشی‌های شورای اسلامی شهر و واکنش‌های اجتماعی شهروندان تمرکز می‌کند. برخلاف پژوهش‌های قبلی که عمدتاً بر ابعاد کلی بی‌تفاوتی اجتماعی تمرکز داشته‌اند، این پژوهش به‌طور خاص بررسی می‌کند که چگونه بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خط‌مشی‌های شورای اسلامی شهر تهران بر عملکرد مدیریت شهری تأثیر دارد. با وجود پژوهش‌هایی که به بی‌تفاوتی اجتماعی در

1. Chauke
2. Zhelnina
3. Samsuddin
4. Dahl

بسترهای مختلف می‌پردازند، تعداد کمی از آن‌ها نقش نهادهای محلی مانند شورای اسلامی شهر را به صورت دقیق بررسی کرده‌اند. این پژوهش با در نظر گرفتن ساختار، فرآیندهای تصمیم‌گیری شورای شهر، عوامل مؤثر بر بی‌تفاوتی شهروندان به مصوبات شورای شهر را بررسی می‌کند. در این پژوهش، از ترکیب روش‌های کیفی و کمی استفاده می‌شود و رویکرد بین‌رشته‌ای که با تلفیق دیدگاه‌های علوم اجتماعی، علوم سیاسی و مدیریت شهری، با روشی چندبعدی بتواند تعامل پیچیده بین سیاست‌های شهری و رفتارهای اجتماعی را به صورت جامع و کاربردی تحلیل کند. در واقع نوآوری اصلی این پژوهش در تلاش برای ارائه راهکارهایی عملیاتی برای کاهش بی‌تفاوتی اجتماعی است.

بررسی بی‌تفاوتی اجتماعی نسبت به خطمشی‌های شورای اسلامی شهر تهران به‌ویژه در منطقه یک، اهمیت بالایی در بهبود مدیریت شهری و ارتقای کیفیت زندگی شهروندان دارد. شناسایی دقیق عواملی که موجب بی‌تفاوتی شهروندان می‌شود، می‌تواند به افزایش مشارکت و تعامل مؤثرتر میان شهروندان و مدیریت شهری منجر شود. بررسی و تحلیل بی‌تفاوتی اجتماعی نسبت به خطمشی‌های شورای اسلامی شهر تهران به دلیل اهمیت راهبردی این منطقه در توسعه شهر تهران ضروری است. منطقه یک شهرداری تهران به دلیل موقعیت جغرافیایی، اقتصادی، و اجتماعی خود، اهمیت راهبردی ویژه‌ای در توسعه شهر تهران دارد. این منطقه در دامنه‌های کوه‌های البرز واقع شده و از نظر آب‌وهوا و مناظر طبیعی یکی از مناطق مطلوب برای سکونت در تهران است. منابع طبیعی و پوشش گیاهی آن نقش مهمی در بهبود کیفیت هوای تهران و کاهش آلودگی‌ها دارند. هرگونه توسعه نامتعادل و بی‌رویه در این منطقه می‌تواند اثرات منفی زیست‌محیطی بر کل شهر داشته باشد و به همین دلیل، مدیریت پایدار آن از اولویت‌های مهم شهرداری است.

از منظر اقتصادی، منطقه یک به دلیل قیمت بالای زمین و املاک، و حضور اقشار مرفه و شرکت‌های بزرگ اقتصادی، به عنوان یکی از قطب‌های اقتصادی تهران شناخته می‌شود. مراکز تجاری و خدماتی بزرگ در این منطقه تمرکز دارند و ارزش بالای سرمایه‌گذاری در آن، توجه سرمایه‌گذاران را به خود جلب کرده است. این ویژگی‌ها باعث شده‌اند که سیاست‌ها و خطمشی‌های شورای اسلامی شهر تهران در زمینه توسعه زیرساخت‌ها و مسکن در این منطقه اهمیت دوچندانی پیدا کند. در بعد اجتماعی، منطقه یک به دلیل حضور افراد با نفوذ اقتصادی، سیاسی و فرهنگی از نظر مشارکت‌های مدنی و اثرگذاری بر سیاست‌گذاری‌ها نقش مهمی ایفا می‌کند. این منطقه به عنوان محلی که ساکنان آن توانایی و ظرفیت مشارکت فعال در تصمیم‌گیری‌های شهری را دارند، می‌تواند از طریق واکنش‌های خود بر موفقیت یا عدم موفقیت خطمشی‌های شهری تأثیر بگذارد. با این حال، بی‌تفاوتی اجتماعی ساکنان این منطقه نسبت به این خطمشی‌ها می‌تواند نشان‌دهنده وجود مشکلاتی نظیر عدم اعتماد به نهادهای مدیریتی یا شکاف بین مسئولان و شهروندان باشد. از این رو، برای تضمین توسعه پایدار و مدیریت کارآمد منابع در منطقه یک، نیاز به مشارکت فعال شهروندان و همکاری مستمر با شورای اسلامی شهر تهران بیش‌ازپیش احساس می‌شود.

این مقاله به بررسی و تحلیل علل و ریشه‌های بی‌تفاوتی شهروندان نسبت به مصوبات شورای اسلامی شهر تهران در منطقه یک می‌پردازد. هدف اصلی این تحقیق، شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر بی‌تفاوتی اجتماعی و ارزیابی تأثیرات آن بر کیفیت مدیریت شهری و مشارکت شهروندان است. این تحقیق به دنبال پاسخ به این سؤالات است که چه عواملی موجب بی‌تفاوتی اجتماعی در تهران شده‌اند و چگونه می‌توان با شناسایی این عوامل، راهکارهایی برای افزایش مشارکت و حساسیت شهروندان نسبت به امور شهری ارائه داد.

مبانی نظری

مفهوم بی تفاوتی اجتماعی

بی تفاوتی اجتماعی، که در فارسی معادل‌هایی چون ناامیدی و بی تفاوتی دارد، از واژه یونانی "apathia" به معنای عدم توجه به امور اطراف گرفته شده است. این پدیده به‌ویژه در سال‌های اخیر به مسئله‌ای اجتماعی تبدیل شده و مورد توجه محافل علمی و سیاسی قرار گرفته است. بررسی نظریات و رویکردهای علمی به موضوع بی تفاوتی اجتماعی نشان می‌دهد که قالب نظریات در یک دسته‌بندی کلی به دو بخش نظریات کلاسیک و معاصر قابل تفکیک است. می‌توان گفت در نظریات کلاسیک، بی تفاوتی بیشتر به‌عنوان نتیجه ساختارهای اجتماعی و اقتصادی و فشارهای ناشی از مدرنیزاسیون و فردگرایی توصیف شده است. در حالی که در رویکردهای معاصر، بی تفاوتی بیشتر به عواملی مانند تفاوت‌های نسلی، محرومیت نسبی، و مدل‌های تجربی پاسخ‌های اجتماعی مورد بررسی قرار گرفته است. این تفاوت‌ها نشان‌دهنده تحول در درک و تحلیل بی تفاوتی از دیدگاه‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی است. در ادامه برخی از مهم‌ترین دیدگاه‌ها در قالب جدول شماره ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. مهم‌ترین دیدگاه‌ها و نظریات بی تفاوتی اجتماعی

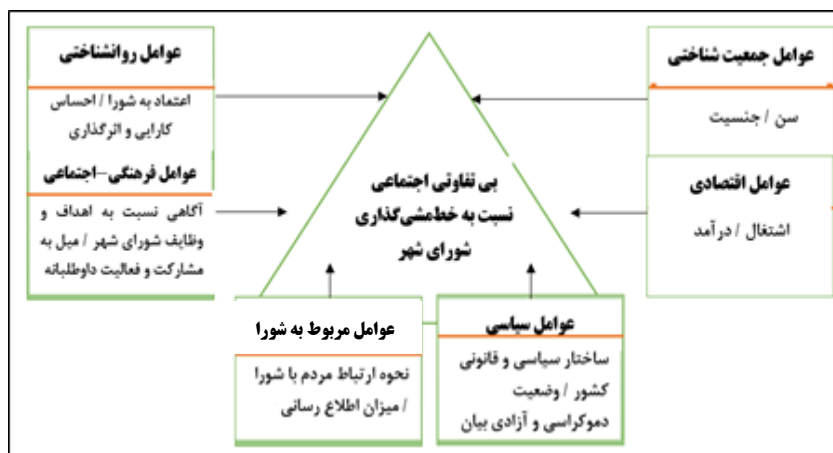
منبع	شرح نظریه	نظریه پرداز	رویکرد
زیمل (۱۹۶۲)	زیمل بی تفاوتی اجتماعی را به‌عنوان بیگانگی اجتماعی در زندگی مدرن شهری توضیح می‌دهد. این بیگانگی ناشی از زندگی شهری و مدرن است که به کاهش ارتباطات انسانی و افزایش فردگرایی منجر می‌شود.	زیمل	
دورکیم (۱۳۶۰)	دورکیم به بررسی پدیده ناهنجاری‌ها و ضعف‌های هنجاری در جامعه مدرن می‌پردازد و فردگرایی افراطی را به‌عنوان نتیجه گسیختگی پیوند فرد و اجتماع معرفی می‌کند. در چنین وضعیتی، منافع فردی بر منافع جمعی ارجحیت پیدا می‌کند.	دورکیم	کلاسیک
توسلی (۱۳۸۲)	مارکس به انزوای کارگران به دلیل ماهیت تولید سرمایه‌داری و ضعف هنجارها اشاره می‌کند. وی بی تفاوتی را ناشی از نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی در نظام سرمایه‌داری می‌داند.	مارکس	
استرلین (۱۳۸۰)	استرلین بی تفاوتی سیاسی را به تنوع نسلی و رفاه اقتصادی مرتبط می‌داند و آن را به تغییرات اقتصادی و جمعیتی مرتبط می‌سازد.	استرلین	
نحفی تیرتاشی (۱۳۹۶)	دال چهار گروه اجتماعی را معرفی می‌کند: قدرتمندان، قدرت‌طلبان، طبقه سیاسی، و طبقه غیرسیاسی یا بی تفاوت. وی بر اهمیت بررسی علت‌های پیدایش طبقه بی تفاوت تأکید می‌کند.	دال	
محسنی و صدیقی فرد (۱۳۹۰)	لیبست بی تفاوتی را به ناراضی‌های اجتماعی نسبت می‌دهد و معتقد است که در جامعه‌ای با بی تفاوتی و محسنی و صدیقی فرد ناآگاهی، رضایت وجود ندارد.	لیبست	
قاضی‌زاده و کیانیپور (۱۳۹۴)	این نظریه تأکید می‌کند که رفتارهای انسانی بر اساس محاسبه سود و زیان انجام می‌شود. افراد تصمیم می‌گیرند که بر اساس هزینه‌ها و پاداش‌های مرتبط با هر عمل، کمک کنند یا بی تفاوت باشند.	نظریه مبادلات اجتماعی	معاصر
لاتانه و دارلی (۱۹۷۰)	این دو نظریه‌پرداز بی تفاوتی اجتماعی را به پاسخ‌های ناظران در موقعیت‌های اضطراری نسبت می‌دهند. مراحل پنج‌گانه شامل درک موقعیت، تفسیر، بر عهده گرفتن مسئولیت، یافتن راه کمک‌رسانی، و تصمیم‌گیری برای کمک‌رسانی می‌باشند.	لاتانه و دارلی	
نادری (۱۳۸۸)	مرتن بی تفاوتی اجتماعی را به معنای نفی اهداف و شیوه‌های نهادی شده توسط افراد جامعه تعریف می‌کند. او این پدیده را به شکاف میان اهداف و ابزار رسیدن به آن‌ها نسبت می‌دهد.	مرتن	
سی رایت (۲۰۱۷)	سی رایت میلز بی تفاوتی اجتماعی در جوامع توده‌ای را ناشی از عدم حساسیت اخلاقی و سکوت عمومی می‌داند که به بی‌رحمی‌های رهبران و مشکلات معاصر دامن می‌زند.	سی رایت میلز	
ترنر (۲۰۱۵)	گار به بررسی محرومیت نسبی و تأثیر آن بر بی تفاوتی می‌پردازد و سه الگوی محرومیت را معرفی می‌کند: محرومیت نزولی، محرومیت ناشی از بلندپروازی، و محرومیت پیش‌رونده. این الگوها تأثیرات متفاوتی بر انتظارات و توانایی‌های ارزشی دارند.	گار	

عوامل مختلف بروز بی تفاوتی اجتماعی

مقوله بی تفاوتی اجتماعی یک تهدید و معضل اجتماعی جدی است که امروزه جوامع بیش از پیش با آن مواجه هستند. بنابراین با توجه به روند رو به افزایش سندرم بی تفاوتی اجتماعی، نیاز است، علل به وجود آورنده آن مورد بررسی بیشتری قرار گیرد. گروهی از علت‌هایی که منجر به بروز آن در جوامع در حال گذار می‌شود را می‌توان در ابعاد روان‌شناختی و جامعه‌شناختی مورد بررسی قرار داد که از مهم‌ترین آن‌ها موارد ذیل قابل اشاره است:

جدول ۲. عوامل مختلف بروز بی تفاوتی اجتماعی

علل روان‌شناختی	علل سیاسی	علل اقتصادی و اجتماعی
احساس عزت‌نفس: خود ارزشمندی پایین می‌تواند به بی تفاوتی منجر شود (Kristel et al., 1996)	چگونگی توزیع قدرت: عدم توازن در توزیع قدرت می‌تواند به بی‌اعتمادی و بی تفاوتی اجتماعی دامن بزند (Bettache et al., 2020)	ظرفیت‌های اقتصادی و اجتماعی: فقر و نابرابری اقتصادی تأثیر منفی بر تعاملات اجتماعی دارند (Wilkinson & Pickett, 2018).
نیاز به دوست داشته شدن و دوست داشتن: احساس انزوای اجتماعی می‌تواند احساس بی تفاوتی را افزایش دهد (Baumeister & Leary, 1995)	ساختار سیاسی و قانونی کشور: ضعف در نهادهای سیاسی می‌تواند منجر به بی تفاوتی عمومی شود. (Dahl, 2018)	پایگاه اقتصادی و اجتماعی شهروندان: اختلافات در پایگاه‌های اجتماعی می‌تواند حس تعلق را کاهش دهد. (Piketty, 2014)
رفتار خوب با دیگران: رفتارهای مثبت اجتماعی می‌تواند از بروز بی تفاوتی جلوگیری کنند. (Eisenberg & Spinrad, 2005)	قواعد کسب قدرت: نابرابری در دسترسی به قدرت سیاسی می‌تواند احساس بی‌پناهی ایجاد کند. (Van der Toorn et al, 2015)	ویژگی‌های ساختاری و نظام اقتصادی کشور: نظام اقتصادی ناکارآمد می‌تواند موجب احساس بی تفاوتی شود. (Jin et al., 2024)
احساس کارایی و اثرگذاری: عدم احساس توانمندی می‌تواند منجر به بی تفاوتی شود. (Nagel, 2005)	وضعیت دموکراسی: دموکراسی ناکافی می‌تواند به بی تفاوتی سیاسی بینجامد. (Samsuddin, 2019)	میزان درآمد: درآمد پایین می‌تواند بر کیفیت زندگی و تعاملات اجتماعی تأثیر بگذارد. (Samsuddin, 2019)
اعتماد به دیگر شهروندان: اعتماد کم می‌تواند به بی تفاوتی اجتماعی منجر شود. (Eisenberg & Spinrad, 2005)	آزادی بیان: محدودیت‌های آزادی بیان می‌تواند احساس عدم مشارکت را افزایش دهد. (Barendt, 2016)	شغل: عدم ثبات شغلی می‌تواند بر روحیه و تعاملات اجتماعی تأثیر بگذارد (Kalleberg, 2018).
نمادهای مدنی و حاکمیت: عدم وجود نمادهای قوی مدنی می‌تواند منجر به کاهش احساس تعلق شود (Baumeister & Leary, 1995)	نقش احزاب: عدم توانایی احزاب در نمایندگی منافع عمومی می‌تواند به بی تفاوتی بینجامد (Bertsou, 2019)	سطح آموزشی: آموزش ناکافی می‌تواند بر آگاهی اجتماعی تأثیر منفی بگذارد (OECD, 2019).
مسئولیت‌پذیری: احساس مسئولیت در جامعه می‌تواند از بی تفاوتی جلوگیری کند. (Fukuyama, 2014)	قوانین موجود در کشور: قوانین ناکارآمد می‌توانند اعتماد عمومی را کاهش دهند. (Fukuyama, 2014)	وابستگی‌های قومی، نژادی، زبانی: تنش‌های بین گروهی می‌تواند بر احساس تعلق تأثیر منفی بگذارد. (Tilly, 2005)

شکل ۱. چارچوب نظری پژوهش

بررسی ادبیات نظری پیرامون مهم‌ترین موضوعات مرتبط با پژوهش بیانگر ارتباط معنایی قوی بین سه حوزه نظری این پژوهش بی‌تفاوتی اجتماعی، خطمشی‌گذاری و شوراهای اسلامی شهر است. به‌نحوی که بی‌تفاوتی اجتماعی می‌تواند به چالش‌هایی در فرآیند خطمشی‌گذاری منجر شود و کارکرد شوراهای اسلامی شهر را تحت تأثیر قرار دهد. همچنین، خطمشی‌های مؤثر و توانمندی شوراهای اسلامی می‌توانند به کاهش بی‌تفاوتی اجتماعی و افزایش مشارکت عمومی کمک کنند. این پژوهش تلاش دارد تا با تحلیل سازوکار میان بی‌تفاوتی اجتماعی، خطمشی‌گذاری و شوراهای اسلامی شهر، به بررسی و پر کردن خلأ نظری در فهم چگونگی تأثیرات این عوامل بر یکدیگر و بهبود فرآیندهای خطمشی‌گذاری و مدیریت شهری بپردازد. با در نظر گرفتن ادبیات نظری موجود و با توجه به روش تحقیق، پژوهش حاضر با در نظر گرفتن تأثیرات عوامل مختلف از جمله عوامل روان‌شناختی، اقتصادی، سیاسی و...، ابتدا با استفاده از روش کمی و به‌صورت پیمایشی به بررسی میزان بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌گذاری شورای شهر می‌پردازد. سپس از طریق مصاحبه با خبرگان و به روش کیفی تحلیل مضمون علل و ریشه‌های بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای اسلامی شهر تهران در منطقه یک را مورد بررسی قرار می‌دهد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی است و با استفاده از روش‌های توصیفی-تحلیلی، به تحلیل مبانی نظری و بررسی علل بی‌تفاوتی اجتماعی نسبت به خطمشی‌های شورای شهر پرداخته و از طرح تحقیق آمیخته درهم‌تنیده بهره می‌برد. روش پژوهش‌های به کار گرفته‌شده به‌منظور پاسخ به سؤالات این پژوهش، در جدول شماره ۳ ارائه شده است. به‌منظور جلوگیری از سوگیری احتمالی در نتایج تحقیق و فراهم آوردن تنوع بیشتر در داده‌ها و حصول اطمینان از اینکه داده‌های به‌دست‌آمده از پرسشنامه و مصاحبه به‌صورت مستقل از هم جمع‌آوری شده و تأثیر متقابلی بر یکدیگر نداشته باشند، نمونه‌ها به‌گونه‌ای انتخاب شده‌اند که شرکت‌کنندگان در پرسش‌نامه از مصاحبه جدا باشند.

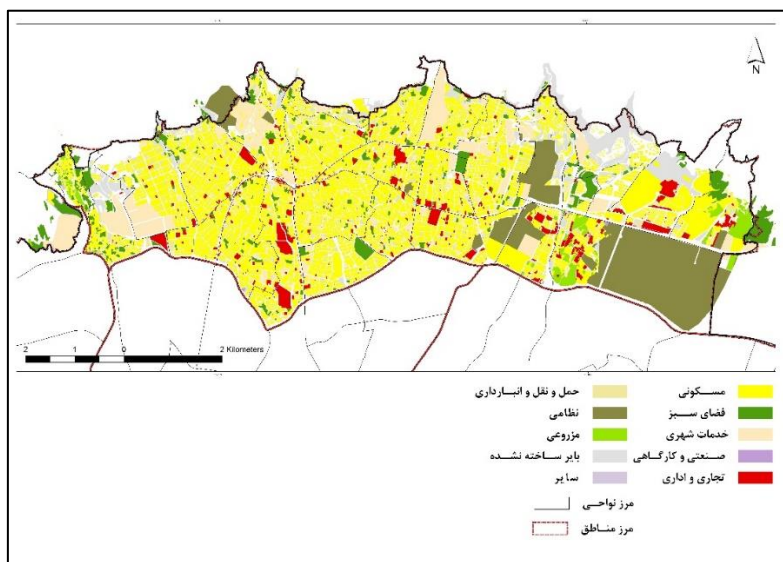
جدول ۳. خلاصه روش‌های به کار گرفته‌شده

سؤال پژوهش	روش جمع‌آوری داده‌ها	ابزار جمع‌آوری داده‌ها	روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
میزان بی‌تفاوتی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای شهر تهران چگونه است؟	تصادفی	پرسشنامه بسته	آزمون تی استیودنت (خی دو)
علل و ریشه‌های بی‌تفاوتی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای شهر تهران شامل چه مواردی است؟	گلوله برفی	مصاحبه نیمه ساختاریافته	تحلیل مضمون

محدوده مورد مطالعه

این پژوهش با هدف واکاوی بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای اسلامی شهر تهران، به‌ویژه در منطقه یک شهر تهران، انجام شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل دو گروه از افراد می‌باشد: نخست، خبرگان دانشگاهی و اجرایی در حوزه مدیریت شهری و دوم، شهروندان ساکن منطقه یک تهران. هدف اصلی این پژوهش، بررسی میزان بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان و شناخت علل و ریشه‌های این بی‌تفاوتی نسبت به خطمشی‌های شورای اسلامی شهر تهران است. تهران پایتخت و بزرگ‌ترین شهر ایران است که به ۲۲ منطقه تقسیم شده است. موقعیت ویژه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و جغرافیایی آن سبب مهاجرت بسیاری از مردم کشور (برای کار، تحصیل، درمان، انجام امور اداری، خرید یا فروش کالا و تفریح) به تهران و به‌تدریج سکونت دائمی در این شهر شده است.

منطقه یک شهر تهران در شمال شهر تهران واقع است. وسعت این منطقه حدوداً ۱۰۰ کیلومتر مربع بوده و تقریباً ۵۰۰ هزار نفر جمعیت دارد و شامل ۱۰ ناحیه و ۲۶ محله می‌باشد. همچنین به علت استقرار ۲۹ سفارتخانه در این محدوده، منطقه یک تهران یکی از مناطق سیاسی ایران محسوب می‌شود. کاربری عمده منطقه یک مسکونی است و حضور کاربری‌های فرا منطقه‌ای و فراشه‌ری به‌ویژه کاربری‌های بین‌المللی دیپلماتیک و گردشگری در منطقه از اهمیت خاصی برخوردار است. همچنین منطقه یک شهر تهران به دلیل استقرار در بالادست تهران و دارا بودن آب‌وهوای مناسب بیش از سایر مناطق موردتوجه اقشار پردرآمد بوده است (نهاد برنامه‌ریزی و توسعه شهری شهرداری تهران، ۱۳۸۹).

شکل ۲. نقشه معرفی و کاربری اراضی منطقه یک

جدول ۴. مساحت کاربری اراضی منطقه یک

کاربری	مساحت (هکتار)	سهم از کل مساحت منطقه (درصد)
مسکونی	۱۴۳۲۴	۷۵/۳۹
فضای سبز عمومی	۷۷۳۵	۴۹/۲۱
کشاورزی	۳۴۷۴	۸۶/۶
باغ	۱۲۹۳	۵۹/۳
اداری، خدماتی، تجاری	۱۱۷۸	۲۶/۳
آموزشی	۸۵۷	۳۸/۲
نظامی، انتظامی	۷۱۷	۹۹/۱
بهداشتی، درمانی	۲۶۷	۷۴/۰
صنعتی	۱۴۰	۳۹/۰
مذهبی	۷۹	۲۲/۰
ورزشی	۵۹	۱۶/۰
حمل و نقل عمومی	۴۸	۱۳/۰
خدماتی، فرهنگی	۳۷	۱۰/۰
پارکینگ	۱۳	۰۴/۰
سایر	۷	۰۲/۰
کل منطقه	۳۶۰۴۱	۱۰۰

منبع: (مهندسين مشاور بافت شهر، ۱۳۸۲)

منطقه یک شهر تهران به علت برخورداری از جذابیت‌های گوناگون، مورد توجه قشر کثیری از جامعه قرار دارد که این موضوع مسائلی از قبیل ساخت‌وسازهای فراوان و سرمایه‌گذاری در بخش ساختمان، نابودی باغات، افزایش آلودگی، عدم تجانس اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در بخش‌هایی از منطقه، مشکلات حوزه حمل‌ونقل و ترافیک و ... را در پی دارد که شهروندان و متولیان شهرداری را با چالش‌هایی جدی مواجه کرده است. اگرچه گفته می‌شود مدیران و تصمیم‌گیران امور شهری با جدیت تمام در خصوص این مسائل با دیگر نهادهای مربوطه به همکاری، هماهنگی و همفکری می‌پردازند. علاوه بر این جلب مشارکت شهروندان و بهره‌مندی از نقطه نظرات آن‌ها و سایر متخصصان و صاحب‌نظران از اهداف اصلی مدیران شهری می‌باشد. بنابراین در این پژوهش با توجه به ویژگی‌ها و مسائل مطرح‌شده و همچنین تنوع قشر ساکن در این منطقه از نظر فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، منطقه یک شهر تهران هم به لحاظ سیاسی و هم به لحاظ فرهنگی و اجتماعی حائز اهمیت بوده و می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در سیاست‌های شهری داشته باشد. همچنین به استناد به قیمت زمین و املاک می‌توان گفت که عموم ساکنان این منطقه از تمکن مالی بالاتری نسبت به سایر مناطق شهر تهران برخوردارند که این نکته در این پژوهش مورد توجه قرار گرفته است.

یافته‌ها

در این پژوهش برای پاسخ به سؤال نخست که بررسی میزان بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای شهر می‌باشد، با توجه به زیاد بودن تعداد جامعه آماری شهروندان، برای تعیین حجم نمونه از جدول مورگان استفاده شد. بر همین اساس تعداد ۳۸۴ نفر به‌عنوان حجم نمونه مورد نیاز پژوهش انتخاب شدند و برای جمع‌آوری داده‌ها به روش نمونه‌گیری تصادفی از آن‌ها پرسشنامه تکمیل شده است. برای پاسخ به سؤال دوم نیز که به بررسی علل و ریشه‌های بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای شهر می‌پردازد، از روش گلوله برفی استفاده شده است. معیار تعیین حجم نمونه در این بخش از پژوهش، اشباع نظری می‌باشد. تا زمان رسیدن به اشباع نظری، تعداد ۱۵ نفر از خبرگان، مورد مصاحبه قرار گرفتند. برای انجام این مصاحبه‌ها، نمونه‌گیری هدفمند صورت گرفت و ویژگی‌های مشخصی برای انتخاب مصاحبه‌شوندگان در نظر گرفته شد.

جدول ۵. مشخصات مصاحبه‌شوندگان

تخصیلات	موقعیت شغلی	حوزه تخصص	تعداد	ویژگی‌های سنی	جنسیت
کارشناسی ارشد	مدیر شهری	مدیریت شهری	۱۰		
دکتری	عضو هیئت‌علمی	اجتماعی-فرهنگی	۳	۳۵ تا ۵۰ سال	۵ زن، ۱۰ مرد
	مدرس دانشگاه	حوزه سیاسی	۲		

در تحقیق حاضر، برای ارزیابی روایی از روش اعتبار یا روایی صوری استفاده شده است. پرسشنامه و سؤالات تحقیق توسط اساتید، کارشناسان، و محققان این حوزه تأیید شده‌اند. همچنین، برای ارزیابی پایایی در بخش کمی پژوهش از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است که نتایج آن به شرح زیر است:

جدول ۶. ضریب آلفای کرونیخ متغیرهای اصلی تحقیق

نام متغیر	نام گویه‌ها	آلفای کرونیخ متغیرها
طرح و مصوبات شورای شهر	تأثیر مصوبات شورای شهر بر بهبود کیفیت زندگی شهروندان.	۰.۷۱۵
	رضایت شهروندان از تصمیمات و طرح‌های پیاده شده توسط شورای شهر. شفافیت و دسترسی به اطلاعات درباره طرح‌ها و مصوبات شورای شهر.	
عوامل اقتصادی	تأثیر شرایط اقتصادی بر مشارکت شهروندان در فعالیت‌های شهری.	۰.۸۱۴
	رابطه بین بیکاری و بی‌تفاوتی شهروندان نسبت به فعالیت‌های شهرداری.	
عوامل فرهنگی - اجتماعی	تأثیر سطح درآمد بر نگرش‌های سیاسی و مدنی شهروندان.	۰.۷۴۵
	تأثیر فرهنگ و ارزش‌های اجتماعی بر مشارکت شهروندی.	
عوامل روان‌شناختی	نقش مؤسسات فرهنگی در فعال‌سازی شهروندان.	۰.۷۹۱
	رابطه بین سطح تحصیلات و آگاهی از حقوق شهروندی.	
عوامل مربوط به عملکرد شورای شهر	تأثیر احساس تعلق به شهر بر مشارکت در فعالیت‌های شهری.	۰.۷۸۴
	نقش احساس امنیت و ثبات در انگیزش شهروندان برای مشارکت.	
عوامل سیاسی	احساس مسئولیت شهروندی و تأثیر آن بر فعالیت‌های اجتماعی.	۰.۸۴۲
	ارزیابی شهروندان از کارایی و اثربخشی شورای شهر.	
عوامل سیاسی	رضایتمندی از پاسخگویی و میزان دسترسی به اعضای شورای شهر.	۰.۸۴۲
	تأثیر شورای شهر در حل مشکلات محلی و شهری.	
عوامل سیاسی	نقش عوامل سیاسی در تعیین سیاست‌های شهری و تأثیر آن بر جامعه.	۰.۸۴۲
	تأثیر تعصبات و وابستگی‌های سیاسی بر نگرش‌ها و رفتارهای شهروندی.	
	رابطه بین شفافیت سیاسی و اعتماد عمومی به مدیریت شهری.	

با توجه به اینکه برای تمام متغیرها مقدار آلفای کرونیخ بالای $0/7$ می‌باشد می‌توان گفت که ابزار از پایایی مناسب برخوردار است. در بخش کیفی نیز به‌منظور سنجش پایایی روش بازآزمون به کار گرفته شده است. بیست‌ویک روز پس از فرآیند کدگذاری برای ارزیابی پایایی بازآزمون تمامی مصاحبه‌ها مجدداً مورد کدگذاری قرار گرفت. مقایسه کدگذاری اولیه و ثانویه بر روی مصاحبه‌های شهروندان نشان داد که در مجموع دو مرحله کدگذاری تعداد ۴۶ کد شناسایی شد که در این میان ۲۰ کد دو بار تکرار شدند. بر مبنای محاسبه شاخص پایایی بازآزمون، درصد پایایی کدگذاری ۸۶ درصد به دست آمد که با توجه به آنکه ضریب پایایی بازآزمون بالای $0/7$ است، لذا پایایی بخش کیفی مورد تأیید می‌باشد.

تحلیل استنباطی داده‌های کمی

فرضیه این پژوهش بیان می‌دارد که «میزان بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خط‌مشی‌های شورای شهر، پایین‌تر از حد متوسط است». برای آزمون این فرضیه باید از آزمون t تک نمونه‌ای با مقدار آزمون ۷۵، استفاده شود. شایان‌ذکر است که شرط استفاده از آزمون t ، نرمال بودن داده‌ها است؛ از آنجاکه طبق آزمون کولموگروف-اسمیرنوف توزیع داده‌های متغیر بی‌تفاوتی اجتماعی نرمال نیست، به جای استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای از معادل ناپارامتریک آن یعنی آزمون کای اسکوئر یا خی دو استفاده گردید و نتایج زیر حاصل شد.

جدول ۷. نتایج آمار توصیفی مربوط به بررسی میزان بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان

میزان بی‌تفاوتی اجتماعی	مقادیر مشاهده شده	مقادیر مورد انتظار	باقیمانده
کمتر و مساوی ۷۵	۳۴۶	۱۹۲	۱۵۴
بیشتر از ۷۶	۳۸	۱۹۲	۱۵۴
کل	۳۸۴	۰	۰

جدول ۸. نتایج آزمون خی دو برای بررسی فرضیه پژوهش

بی تفاوتی اجتماعی	
آماره خی دو	۲۴۷.۰۴۲
درجه آزادی	۱
سطح معنی داری	۰

جدول ۷ اولین خروجی آزمون خی دو در بررسی میزان بی تفاوتی اجتماعی شهروندان است، همان گونه که ملاحظه می شود، تعداد افرادی که میزان بی تفاوتی اجتماعی در آن‌ها کمتر یا مساوی مقدار متوسط، یعنی ۷۵، شده است ۳۴۶ مورد و افرادی که میزان بی تفاوتی اجتماعی در آن‌ها بیشتر از ۷۶ شده است، ۳۸ مورد است.

جدول ۸ دومین خروجی آزمون خی دو در بررسی فرضیه پژوهش است. با توجه به این جدول مشاهده می شود که مقدار آماره خی دو برابر ۲۴۷.۰۴۲، درجه آزادی آن برابر ۱، مقدار احتمال (سطح معنی داری) برابر با ۰/۰۰۰ است. چون مقدار احتمال کوچک تر از ۰/۰۵ است؛ فرض صفر مبنی بر برابری مقادیر مشاهده شده با مقادیر مورد انتظار رد می شود، با توجه به جدول شماره ۶ ملاحظه می شود که میزان بی تفاوتی در اکثریت پاسخ گویان کمتر از مقدار متوسط (۷۵) بوده است، بنابراین فرضیه ۱ مورد تأیید قرار می گیرد، به این معنی که «میزان بی تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای شهر، پایین تر از حد متوسط است». این یافته‌ها، که نتیجه آماره‌های معنی دار خی دو است، می توانند تحت تأثیر عوامل مختلفی تفسیر شوند که از منظر جامعه‌شناختی حائز اهمیت هستند.

عوامل مؤثر بر بی تفاوتی اجتماعی

طرح و مصوبات شورای شهر: افزایش شفافیت و دسترسی به اطلاعات مصوبات شورای شهر ممکن است به افزایش مشارکت شهروندان منجر شده باشد. در دنیای مدرن، شفافیت اطلاعاتی اغلب به عنوان یکی از شاخص‌های اصلی حکمرانی خوب شناخته می شود. بنابراین، شوراها می توانند در این زمینه عملکرد مطلوب تری دارند، می توانند انتظار مشارکت بیشتر و بی تفاوتی کمتری از سوی شهروندان داشته باشند.

عوامل اقتصادی: بهبود شرایط اقتصادی، مانند کاهش نرخ بیکاری یا افزایش درآمدهای شهروندان، ممکن است به افزایش احساس امنیت و کاهش بی تفاوتی اجتماعی منجر شود. شهروندانی که از نظر مالی پایدارتر هستند، احتمالاً انگیزه بیشتری برای مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی خواهند داشت.

عوامل فرهنگی - اجتماعی: نهادهای فرهنگی و آموزشی نقش مهمی در شکل دهی نگرش‌ها و رفتارهای شهروندی دارند. تقویت این نهادها می تواند به افزایش آگاهی شهروندان از حقوق و مسئولیت‌های خود و در نتیجه، افزایش مشارکت آن‌ها در فرآیندهای دموکراتیک کمک کند.

عوامل روان‌شناختی: احساس تعلق و مسئولیت نسبت به شهر می تواند به عنوان عاملی محرک برای مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی عمل کند. شهروندانی که احساس می کنند بخشی از جامعه خود هستند و می توانند تأثیری مثبت بر آن داشته باشند، کمتر احتمال دارد که نسبت به تحولات اجتماعی و سیاسی بی تفاوت باشند.

عملکرد شورای شهر: اثربخشی و پاسخگویی شورای شهر نیز می تواند در کاهش بی تفاوتی شهروندان نقش داشته باشد. شوراها می توانند به صورت فعال و مسئولانه به حل مشکلات محلی و شهری می پردازند، می توانند اعتماد و رضایت شهروندان را جلب کرده و آن‌ها را به مشارکت بیشتر ترغیب کنند.

این تحلیل نشان می‌دهد که بی‌تفاوتی شهروندان نسبت به شورای شهر نه تنها یک پدیده پیچیده و چندبعدی است، بلکه تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل متقاطع قرار دارد. در نتیجه، برای کاهش این بی‌تفاوتی و تقویت مشارکت شهروندی، لازم است که سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان شهری استراتژی‌های مداخله‌ای خود را بر پایه تحلیل دقیق از این عوامل پی‌ریزی کنند.

تحلیل استنباطی داده‌های کیفی

در این پژوهش، یافته‌های کیفی بر اساس تحلیل داده‌های گردآوری‌شده از مصاحبه‌هایی است که به روش گلوله برفی انجام شده‌اند و با استفاده از روش تحلیل مضمون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. رمزگذاری متن مصاحبه‌ها به صورت دستی انجام شده و از مراحل زیر پیروی کرده است: (۱) آشنایی با داده‌ها: (۲) ایجاد کد اولیه و کدگذاری: (۳) جستجو و شناسایی موضوعات: (۴) ترسیم شبکه‌ای از موضوعات: (۵) تجزیه و تحلیل شبکه مضامین: (۶) تدوین گزارش. در این فرآیند، ابتدا داده‌ها در سطح تحلیل خرد به صورت کدگذاری باز بررسی شدند. سپس، مفاهیم استخراج‌شده از سطح خرد در جدول ۹ کدگذاری محوری تنظیم گردید و پس از استخراج تمام مفاهیم موجود در داده‌ها، محقق اقدام به کدگذاری انتخابی کرد. برای جمع‌آوری داده‌های این تحقیق، با ۱۵ نفر از خبرگان و متخصصان مدیریت شهری مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته انجام شد. این مصاحبه‌ها بر مبنای بررسی اولیه و پرسشنامه طراحی‌شده انجام گرفت. به منظور نمونه‌گیری نظری، تحلیل‌های هم‌زمان پس از هر مصاحبه انجام شد. بر اساس این تحلیل‌ها، از مصاحبه دهم به بعد تکرار در اطلاعات گردآوری‌شده مشاهده شد و داده‌ها از مصاحبه دوم به بعد کاملاً تکراری شدند، بنابراین می‌توان ادعا کرد که به اشباع مفاهیم و مقوله‌های استخراج‌شده رسیده‌ایم. مضامین اصلی و فرعی استخراج‌شده از مصاحبه‌ها به شرح زیر است:

جدول ۹. خلاصه تحلیل مضامین بررسی عوامل مؤثر بر بی‌تفاوتی اجتماعی و مشارکت شهروندی در مدیریت شهری

کدمصاحبه	سمت سازمانی	نقل قول مستقیم از مصاحبه	مضمون فرعی
۱	کارشناس معاونت اجتماعی منطقه ۶ شهر تهران	عدم تطابق کیفیت خدمات شهری با عوارض دریافتی از شهروندان	عوامل اقتصادی
۲	دستیار مدیر پژوهش‌های راهبردی مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران	بی‌اعتمادی شهروندان نسبت به عملکرد شورا	عوامل روان‌شناختی
۳	کارشناس مدیریت پژوهش‌های راهبردی مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران	کمبود نیروی جوان در ساختار مدیریت شهری	عوامل جمعیتی شناختی
۴	مدیر پژوهش‌های راهبردی مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران	عدم وجود دموکراسی و آزادی بیان	عوامل سیاسی
۵	مدیر زیرساخت و توسعه شهری شهرداری	محدودیت گستره اختیارات شورای شهر	عوامل مرتبط با شورا
۶	مشاور معاونت اجتماعی-اقتصادی مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران	مشکلات مالی و مسائل معیشتی	عوامل اقتصادی
۷	مدیر روابط عمومی مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران	نارضایتی شهروندان نسبت به عملکرد شورا	عوامل مرتبط با شورا
۸	مدیر فناوری اطلاعات شهرداری تهران	فقدان مدیریت یکپارچه در اجرای طرح‌ها	عوامل مدیریتی
۹	مدیر ترویج دانش و امور بین‌الملل مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران	تزویر حاکم شده بر کشور	عوامل روان‌شناختی
۱۰	مدرس دانشگاه رشته شهرسازی	عدم شناخت و بی‌توجهی به نیازها و خواسته‌های شهروندان و مسائل شهری	عوامل مرتبط با شورا
۱۱	مدرس دانشگاه رشته علوم سیاسی	روی کار آمدن افراد ناکارآمد در مناصب مدیریتی	عوامل مدیریتی

عوامل مرتبط با شورا	عدم اطلاع‌رسانی صحیح به شهروندان	عضو سابق شورای اسلامی شهر تهران	۱۲
عوامل مدیریتی	فقدان مدیریت جامع مشارکت محور	عضو شورای اسلامی شهر تهران	۱۳
عوامل مدیریتی	عدم نظارت دقیق بر اجرای طرح‌های پیشین و نیمه‌کاره ماندن آن‌ها	عضو شورای اسلامی شهر تهران	۱۴
عوامل مدیریتی	عدم نظارت دقیق و مدیریت موفق شورا در دوره‌های پیشین	مدرس دانشگاه رشته جامعه‌شناسی	۱۵

جدول ۱۰. علل و ریشه‌های شکل‌گیری بی تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای اسلامی شهر تهران

مضمون اصلی	مضمون فرعی
عوامل جمعیت شناختی	<ul style="list-style-type: none"> • دانش کم اکثریت شهروندان نسبت به پیچیدگی‌های مسائل شهری • کمبود نیروی جوان در ساختار مدیریت شهری • تزویر حاکم شده بر کشور
عوامل روان شناختی	<ul style="list-style-type: none"> • بی‌اعتمادی شهروندان نسبت به عملکرد شورا • نارضایتی شهروندان نسبت به عملکرد شورا • عدم اطمینان شهروندان به اثربخشی نظراتشان • وجود احساس ترس در میان شهروندان برای مشارکت رسمی
عوامل اقتصادی	<ul style="list-style-type: none"> • مشکلات مالی و مسائل معیشتی • عدم تطابق کیفیت خدمات شهری با عوارض دریافتی از شهروندان
عوامل سیاسی	<ul style="list-style-type: none"> • عدم حمایت دولتی و قانونی از تشکلهای، شوراهای محلی و درون‌شهری • عدم وجود دموکراسی و آزادی بیان
عوامل اجتماعی-فرهنگی	<ul style="list-style-type: none"> • عدم وجود آموزش در جهت آگاهی شهروندان • عدم وجود نظم و انضباط در جامعه • کم‌رنگ بودن فرهنگ مشارکت در میان شهروندان امروزی • عدم علاقه و میل به کار داوطلبانه در میان شهروندان
عوامل مدیریتی	<ul style="list-style-type: none"> • فقدان مدیریت جامع مشارکت محور • فقدان مدیریت یکپارچه در اجرای طرح‌ها • روی کار آمدن افراد ناکارآمد در مناصب مدیریتی • عدم نظارت دقیق و مدیریت موفق شورا در دوره‌های پیشین
عوامل مرتبط با شورا	<ul style="list-style-type: none"> • زود بازده نبودن طرح‌ها و مصوبات • عدم اطلاع‌رسانی صحیح به شهروندان • عدم تأثیرگذاری طرح‌ها و مصوبات شورای شهر در زندگی شهروندان • عدم شناخت و بی‌توجهی به نیازها و خواسته‌های شهروندان و مسائل شهری • عدم نظارت دقیق بر اجرای طرح‌های پیشین و نیمه‌کاره ماندن آن‌ها • نداشتن استقلال در تصمیم‌گیری • محدودیت گستره اختیارات شورای شهر

بحث

در پژوهش حاضر، به‌منظور بررسی میزان و دلایل بی تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای اسلامی شهر تهران، دو رویکرد کمی و کیفی مورد استفاده قرار گرفت. در بخش کمی پژوهش، با استفاده از جدول مورگان، نمونه‌ای به حجم ۳۸۴ نفر از جامعه آماری شهروندان تهران انتخاب شد و از آن‌ها خواسته شد که به پرسشنامه‌ای در زمینه میزان بی تفاوتی اجتماعی نسبت به خطمشی‌های شورای شهر پاسخ دهند. در بخش کیفی، برای بررسی علل و ریشه‌های بی تفاوتی اجتماعی، از روش گلوله برفی استفاده شد و با ۱۵ نفر از خبرگان حوزه مدیریت شهری مصاحبه‌های عمیق انجام گرفت. نتایج بخش کمی پژوهش نشان داد که میزان بی تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای شهر،

پایین تر از حد متوسط است. این یافته، فرضیه اصلی پژوهش را تأیید می‌کند. آزمون خی دو، به‌عنوان ابزار تحلیل داده‌ها، نشان داد که تفاوت معناداری بین مقادیر مشاهده‌شده و مورد انتظار در میزان بی‌تفاوتی اجتماعی وجود دارد. این نتیجه‌گیری بر اساس داده‌های آماری نشان می‌دهد که شهروندان به‌طور کلی نسبت به خطمشی‌های شورای شهر بی‌تفاوت نیستند، اما این میزان بی‌تفاوتی نیز می‌تواند به دلیل عوامل مختلفی که در بخش کیفی مورد بررسی قرار گرفت، متغیر باشد. در همین راستا، پژوهش‌گافمن و همکاران (۲۰۲۱) نیز نشان داد که میزان مشارکت شهروندان در کلان‌شهرهای اروپایی، علی‌رغم مشکلات موجود، بالاتر از حد انتظار است. در بخش کیفی پژوهش، تحلیل داده‌های گردآوری‌شده از مصاحبه‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون انجام شد. بر اساس یافته‌های کیفی، علل بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان را می‌توان به هفت دسته عوامل تقسیم‌بندی کرد: عوامل مربوط به شورا، عوامل سیاسی، عوامل روان‌شناختی، عوامل فرهنگی-اجتماعی، عوامل جمعیت‌شناختی، عوامل اقتصادی و عوامل مدیریتی. هر یک از این دسته‌ها شامل شاخص‌هایی است که نقش کلیدی در شکل‌گیری و تقویت بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان ایفا می‌کنند. این تحقیق بی‌اعتمادی سیاسی را یکی از دلایل بی‌تفاوتی معرفی کرد؛ موضوعی که در مطالعه وان‌دایک و همکاران (۲۰۱۹) نیز تأیید شده است. در حوزه روان‌شناختی نیز، اهمیت حس اثربخشی فردی در مشارکت که در پژوهش حاضر مطرح شد، توسط گزارش OECD (۲۰۲۲) پشتیبانی می‌شود. این یافته‌ها نشان می‌دهد که بی‌تفاوتی اجتماعی یک پدیده چندعاملی است که نیازمند توجه و مداخله جدی از سوی مدیران شهری، سیاست‌گذاران و شوراهای اسلامی شهر می‌باشد. تنها با شناسایی و رفع موانع موجود در این زمینه می‌توان به مشارکت فعال و سازنده شهروندان در مدیریت شهری دست‌یافت و بدین ترتیب به توسعه پایدار و متوازن شهرها کمک کرد.

نتیجه‌گیری

نتیجه‌گیری این پژوهش بر پایه بررسی نظام‌مند و دوگانه (کمی و کیفی) نشان داد که بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای اسلامی شهر تهران، علی‌رغم قرار گرفتن در سطحی پایین‌تر از حد متوسط، بازتاب مجموعه‌ای پیچیده و چندلایه از عوامل ساختاری، مدیریتی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی است. این یافته‌ها نشان می‌دهد که بی‌تفاوتی اجتماعی نه یک پدیده ایستا، بلکه محصول تعاملات پویا میان نهادهای حکومتی و شهروندان است که در فضای بی‌اعتمادی، عدم شفافیت، و نبود بسترهای مناسب مشارکت، تقویت شده است. تقسیم‌بندی هفت‌گانه عوامل بی‌تفاوتی از عوامل روان‌شناختی و جمعیت‌شناختی تا اقتصادی و مدیریتی نه تنها نقشه‌ای جامع از وضعیت موجود ارائه می‌دهد، بلکه بر لزوم رویکردی چندبعدی و مشارکت محور در سیاست‌گذاری شهری تأکید دارد. یافته‌های این پژوهش به‌روشنی بیانگر این است که ترمیم بی‌اعتمادی و بازسازی پیوندهای اجتماعی شهروندان با نهاد شورا، مستلزم تغییر در سازوکارهای اطلاع‌رسانی، افزایش شفافیت در تصمیم‌گیری‌ها، و خلق بسترهایی برای تقویت دموکراسی محلی و فرهنگ مشارکت اجتماعی است. همان‌طور که گفته شد، هدف از این پژوهش در وهله اول بررسی میزان بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای اسلامی شهر تهران و در وهله دوم شناسایی علل و ریشه‌های بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای اسلامی شهر تهران بوده است. طبق بررسی‌های صورت گرفته در این تحقیق در مرحله اول و بخش کمی پژوهش نتایج به‌دست‌آمده حاکی از آن بود که بی‌تفاوتی اجتماعی شهروندان نسبت به خطمشی‌های شورای شهر پایین‌تر از حد متوسط است و در نتیجه این مرحله، فرضیه پژوهش مورد تأیید قرار گرفت. در مرحله دوم و بخش کیفی نیز نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد که علل و ریشه‌های شکل‌گیری بی‌تفاوتی اجتماعی نسبت به خطمشی‌های شورای اسلامی شهر تهران را می‌توان در هفت مضمون سازنده تقسیم‌بندی نمود. این هفت مضمون شامل

عوامل مربوط به شورا، عوامل سیاسی، عوامل روان‌شناختی، عوامل فرهنگی-اجتماعی، عوامل جمعیت‌شناختی، عوامل اقتصادی و عوامل مدیریتی می‌شود. از سوی دیگر، عوامل مربوط به شورا را می‌توان در شاخص‌هایی همانند زود بازده نبودن طرح‌ها و مصوبات، عدم اطلاع‌رسانی صحیح به شهروندان، عدم تأثیرگذاری طرح‌ها و مصوبات شورای شهر در زندگی شهروندان، عدم شناخت و بی‌توجهی به نیازها و خواسته‌های شهروندان و مسائل شهری، عدم نظارت دقیق بر اجرای طرح‌های پیشین و نیمه‌کاره ماندن آن‌ها، نداشتن استقلال شورا در تصمیم‌گیری و محدودیت گستره اختیارات شورای شهر یاد کرد. ضمن این‌که عوامل سیاسی را می‌توان در دو عامل عدم حمایت دولتی و قانونی از تشکل‌ها و شوراهای محلی و درون‌شهری و عدم وجود دموکراسی و آزادی بیان دسته‌بندی نمود. همچنین، عوامل روان‌شناختی شهروندان را در عواملی همچون تزویر حاکم شده بر کشور، بی‌اعتمادی شهروندان نسبت به عملکرد شورا، نارضایتی شهروندان نسبت به عملکرد شورا، عدم اطمینان شهروندان به اثربخشی نظراتشان و وجود احساس ترس در میان شهروندان برای مشارکت رسمی نشان داد. عوامل فرهنگی-اجتماعی مرتبط با بی‌تفاوتی اجتماعی را می‌توان در شاخص‌هایی همچون عدم وجود آموزش در جهت افزایش آگاهی شهروندان، عدم وجود نظم و ضوابط در جامعه، کم‌رنگ بودن فرهنگ مشارکت در میان شهروندان امروزی و عدم علاقه و میل به کار داوطلبانه در میان شهروندان نشان داد. عوامل جمعیت‌شناختی مرتبط با بی‌تفاوتی اجتماعی را در دانش کم اکثریت شهروندان نسبت به پیچیدگی و اهمیت مسائل شهری و کمبود نیروی جوان در ساختار مدیریت شهری خلاصه نمود. عوامل اقتصادی را در مشکلات مالی و مسائل معیشتی که منجر به عدم انگیزه برای مشارکت در امور شهر می‌شود و عدم تطابق کیفیت خدمات شهری با عوارض دریافتی از شهروندان می‌توان بیان نمود. سرانجام می‌توان مضمون مدیریتی را در فقدان مدیریت جامع مشارکت محور، فقدان مدیریت یکپارچه در اجرای طرح‌ها، روی کار آمدن افراد ناکارآمد در مناصب مدیریتی و عدم نظارت دقیق و مدیریت موفق شورا در دوره‌های پیشین بیان نمود.

با توجه به نقش عوامل مرتبط با شورا بر بی‌تفاوتی شهروندان، موارد زیر توصیه می‌گردد:

❖ دریافت نظرات و پیشنهادهای شهروندان از طریق ایجاد بسترهای اینترنتی همانند شبکه‌ها اجتماعی.

❖ اتمام پروژه‌های ناتمام به جای شروع کارهای جدید.

با توجه به نقش عوامل جمعیت‌شناختی بر بی‌تفاوتی شهروندان، موارد زیر توصیه می‌گردد:

❖ حمایت دولت‌ها از تشکل‌ها و شوراهای محلی و درون‌شهری.

❖ وجود آزادی بیان شهروندان برای بیان نظرات و عقاید خویش.

با توجه به نقش عوامل سیاسی بر بی‌تفاوتی شهروندان، موارد زیر توصیه می‌گردد:

❖ اطمینان به مردم در جهت پیاده‌سازی نظرات شهروندان.

❖ عمل به قول‌هایی که قبل از انتخابات به شهروندان داده شده است.

❖ کسب رضایت شهروندان از طریق رفع مشکلات شهری.

با توجه به نقش عوامل فرهنگی-اجتماعی بر بی‌تفاوتی شهروندان، موارد زیر توصیه می‌گردد:

❖ آموزش شهروندان در خصوص رفتار شهروندی و حقوق شهروندی از طریق رسانه‌های اجتماعی و گروهی.

❖ ترویج نظم و انضباط توسط مسئولین از طریق الگوبرداری.

❖ ترویج فرهنگ داوطلبانه در بین شهروندان.

با توجه به نقش عوامل اقتصادی بر بی‌تفاوتی شهروندان، موارد زیر توصیه می‌گردد:

❖ اطلاع‌رسانی در خصوص میزان وجوهات دریافت شده و هزینه‌های انجام شده در مناطق تحت پوشش.

❖ ایجاد اشتغال توسط دولت مرکزی به‌منظور ایجاد انگیزه در بین شهروندان.

- با توجه به نقش عوامل مدیریتی بر بی‌تفاوتی شهروندان، موارد زیر توصیه می‌گردد:
- ❖ ایجاد مدیریت یکپارچه در اجرای مدیریت شهری.
  - ❖ ایجاد رویه‌های شایسته‌سالاری در گزینش افراد در مشاغل مدیریت شهری.
  - ❖ نظارت دقیق و منظم بر روند اجرای پروژه‌های شهری.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمامی مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند هیچ‌گونه تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به‌ویژه کسانی که در ارزیابی کیفیت مقاله نقش داشتند، تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

- الوانی، سید مهدی و شریف‌زاده، فتاح. (۱۳۹۴). *فرآیند خط‌مشی‌گذاری عمومی*. چاپ اول. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
- پاپلی یزدی، محمدحسین. (۱۳۸۲). *نظریه‌های شهر و پیرامون*. چاپ اول. تهران: انتشارات سمت.
- توسلی، غلام عباس. (۱۳۸۲). *مشارکت اجتماعی در شرایط جامعه آنومیک (رابطه آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی با مشارکت اجتماعی)*. چاپ اول. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- حسین‌زاده، علی حسین و فدایی ده‌چشمه، حمید. (۱۳۹۱). *بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان در امور شهری (مطالعه موردی: شهر شهرکرد)*. *مطالعات جامعه‌شناختی شهری*، ۵، ۵۹-۸۲.
- خادم‌الحسینی، احمد و بقاء، میترا. (۱۳۹۴). *نقش شورای شهر و شهرداری‌ها در توسعه گردشگری شهری (نمونه موردی: شهر شیراز)*. *در دومین همایش ملی گردشگری، سرمایه ملی و چشم‌انداز*. اصفهان.
- دورکیم، امیل. (۱۳۶۰). *جامعه‌شناسی و فلسفه (ترجمه فرحناز خسته‌ای)*. چاپ اول. تهران: وزارت فرهنگ و آموزش عالی.
- رحمتی، محمدحسین. (۱۳۹۱). *اداره امور سازمان‌های محلی در ایران، شوراهای اسلامی شهرداری‌ها، دهیاری‌ها*. چاپ اول. تهران: زمیل، گنورگ. (۱۴۰۳). *فردیت و فرم‌های اجتماعی (ترجمه مسمی پرست)*. چاپ اول. تهران: نشر ثالث.
- شاکری، حمید و فدایی، علی اصغر. (۱۳۹۳). *تأملی بر شورای شهر، شهرداری و مراجع حل اختلاف شهری در نظام حقوقی ایران*. در *کنفرانس ملی معماری و منظر شهری پایدار*. تهران.
- علیخانی، علی اکبر. (۱۳۸۴). *پاسخگویی در نظام جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه پژوهشی دانشگاه امام صادق (ع)*، ۲۶، ۵۱-۸۱.
- قاضی‌زاده، هورامان و کیانپور، مسعود. (۱۳۹۴). *بررسی میزان بی‌تفاوتی اجتماعی در بین دانشجویان (مورد مطالعه: دانشگاه اصفهان)*. *پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی*، ۴ (۱)، ۷۸-۵۹.
- محسنی تبریزی، علیرضا و صداقتی‌فرد، مجتبی. (۱۳۹۰). *پژوهش درباره بی‌تفاوتی اجتماعی در ایران. جامعه‌شناسی کاربردی*، ۳۲ (۳)،

۱-۲۲

مرادی، لیلا و طالبی تاجانی، نرگس. (۱۳۹۹). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر بی تفاوتی اجتماعی در شهر تهران. در دومین کنفرانس علمی پژوهشی روانشناسی، مشاوره، علوم تربیتی، علوم اجتماعی و علوم انسانی.

مسعودنیا، ابراهیم. (۱۳۸۰). تبیین جامعه‌شناختی بی تفاوتی شهروندان در حیات اجتماعی و سیاسی. *اطلاعات سیاسی-اقتصادی*، شهرپور، ۱۶۸.

مهندسین مشاور بافت شهر. (۱۳۸۲). *بررسی مسائل توسعه شهر منطقه یک*. تهران: مهندسین مشاور بافت شهر.

نادری، حمدالله؛ بنی فاطمه، حسین و حریری اکبری، محمد. (۱۳۸۸). الگوسازی ساختاری رابطه بین بیگانگی و بی تفاوتی اجتماعی. *علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد*، ۶ (۲)، ۲۹-۵۹. [doi:10.22067/jss.v0i0.8768](https://doi.org/10.22067/jss.v0i0.8768)

نجفی تیرتاشی، علیرضا و نجفی تیرتاشی، کلثوم. (۱۳۹۶). بررسی عوامل مؤثر بر بی تفاوتی اجتماعی (مطالعه در مورد مردم شهر تهران). در *سومین کنفرانس سراسری پژوهش‌های نوین در حقوق و علوم اجتماعی*.

References

- Alikhani, A. (2005). Accountability in Islamic Republic of Iran. *Religion & Communication*, 12(2), 51-81. [In Persian]
- Alvani, S. M., & Sharifzadeh, F. (2015). *The process of public policymaking*. Edition 1. Publisher: Allameh Tabataba'i University. [In Persian].
- Baft Shahr Consulting Engineers. (2003). *Study of urban development issues in District One*. Edition 1. Publisher: Baft Shahr Consulting Engineers. [In Persian]
- Barrett, S., & Fudge, C. (1981). Examining the policy-action relationship. In *Policy and Action: Essays on the Implementation of Public Policy*. London: Methuen, 3-34.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497-529. DOI: [10.1037/0033-2909.117.3.497](https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497)
- Becevic, Z., & Dahlstedt, M. (2022). On the margins of citizenship: Youth participation and youth exclusion in times of neoliberal urbanism. *Youth Studies Quarterly*, 14(2), 89-105. DOI: [10.1080/13676261.2021.1886261](https://doi.org/10.1080/13676261.2021.1886261)
- Bertsou, E. (2019). Political Distrust and its Discontents: Exploring the Meaning, Expression and Significance of Political Distrust. *Societies*, 9(4), 72. <https://doi.org/10.3390/soc9040072>
- Bettache, K., Chiu, C. Y., & Beattie, P. (2020). The merciless mind in a dog-eat-dog society: Neoliberalism and the indifference to social inequality. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 34, 217-222. DOI: [10.1016/j.cobeha.2020.06.002](https://doi.org/10.1016/j.cobeha.2020.06.002)
- Broom, C., & Baumgartner, F. R. (2020). The Decline of Social Capital and Civic Engagement. *Social Forces*, 98(4), 1580-1605. DOI: [10.1093/sf/soz104](https://doi.org/10.1093/sf/soz104)
- Chauke, T. A. (2020). Youth apathy in an electoral democracy: A critical discourse on civil participation in South Africa. *African Journal of Gender, Society & Development*, 9(3), 35-39. DOI: [10.31920/2634-3622/2020/9n3a2](https://doi.org/10.31920/2634-3622/2020/9n3a2)
- Dahl, R. A. (2018). *On Democracy*. Yale University Press, 116-130.
- Dahl, V., Amnå, E., Banaji, S., Landberg, M., Šerek, J., Ribeiro, N., Beilmann, M., Pavlopoulos, V., & Zani, B. (2018). Apathy or alienation? Political passivity among youths across eight European Union countries. *European Journal of Developmental Psychology*, 15, 284-301. DOI: [10.4324/9780429281037-4](https://doi.org/10.4324/9780429281037-4)
- Durkheim, E. (1981). *Sociology and philosophy* (F. Khamsei, Trans.). Edition 1. Publisher: Ministry of Culture and Higher Education, Tehran. [In Persian].
- Eisenberg, N., & Spinrad, T. L. (2006). Empathy-related responding in children. *Handbook of Child Psychology*, 3, 517-549. DOI: [10.4324/9780203581957](https://doi.org/10.4324/9780203581957)
- Fukuyama, F. (2014). Political order and political decay: From the industrial revolution to the globalization of democracy. *Farrar, Straus and Giroux*, 198-216.

- Gadjianova, S., & Lynch, J. (2022). Misinformation across digital divides: Theory and evidence from northern Ghana. *African Journal of Political Science*, 17(3), 150-165. DOI: 10.1093/afraf/121.3.161.
- Ghazizadeh, H. M., & Kianpour, M. (2015). Investigating the level of social apathy among students (Case study: University of Isfahan). *Strategic Research on Security and Social Order*, 4(1), 59-78. [In Persian]
- Hosseinzadeh, A. H., & Fadaee Dehcheshmeh, H. (2013). Social factors affecting citizens' participation in urban affairs (Case study: The city of Shahre-Kord). *Urban Studies*, 2(5), 59-82. SID. DOI: <https://sid.ir/paper/210271/en>. [In Persian].
- Jin, S., Hu, Y., & Meng, T. (2024). Why Economic Inequality Undermines Political Trust: An Analysis of Mechanisms. *Public Opinion Quarterly*, 88(2), 337-358. DOI: 10.1093/poq/nfae013
- Kalleberg, A. L. (2018). Job insecurity and well-being in rich democracies. *The Economic and social review*, 49(3), 241-258.
- Kaufmann, D., et al. (2021). Urban Governance and Citizen Engagement in European Cities. *Urban Affairs Review*, 57(3), 678-707. DOI: 10.1177/1078087420913654
- Khadem Al-Hosseini, A., & Baqa, M. (2015). The role of city council and municipalities in urban tourism development (Case study: Shiraz city). In *Proceedings of the 2nd National Conference on Tourism, National Capital and Vision*, Isfahan. [In Persian].
- Kristel, O. IV., Young, J., Ruley, K., Seidel, L., Krch, D., Nonnemacher, J., Helfand, D., & Ogiba, S. (1996). Apathy correlates with self-esteem: A study of personality. *Modern Psychological Studies*, 4(2), 48-51.
- Loor, I. W., & Montes, W. A. (2024). Cultivating spatial citizenship through collaborative mapping: An empirical study on youth engagement in peripheral urban Ecuador. *Cogent Education*, 9(1), Article 2359337. DOI: 10.1080/2331186X.2024.2359337
- Masoudnia, E. (2001). Sociological explanation of citizens' apathy in social and political life. *Political-Economic Information*, (167-168), [In Persian]
- Mohseni Tabrizi, A. R., & Sedaghati Fard, M. (2011). A research in social apathy in Iran (Case study: Tehran). *Journal of Applied Sociology*, 22(3), 1-22. [In Persian]
- Moradi, L., & Talebi Tamajani, N. (2020). Investigating the social factors affecting social apathy in Tehran. In *Proceedings of the 2nd Scientific-Research Conference on Psychology, Counseling, Educational Sciences, Social Sciences, and Humanities* [In Persian]
- Morais, P. (2022). Citizen participation in urban policy: Lessons based on Berlin and São Paulo experiences. *Urban and Regional Planning Journal*, 8(1), 55-70. DOI: 10.5437/urp.2022.081055
- Naderi, H., Bani Fatemeh, H., & Hariri Akbari, M. (2009). Structural modeling of the relationship between alienation and social apathy. *Social Sciences*, Ferdowsi University of Mashhad, 6(2), <https://doi.org/10.22067/jss.v0i0.8768>. [In Persian]
- Nagel, M. (2005). Constructing Apathy: How Environmentalism and Environmental Education May Be Fostering "Learned Hopelessness" in Children. *Australian Journal of Environmental Education*, 21, 71-80. <https://doi.org/10.1017/S0814062600000963>
- Najafi Tirtashi, A., & Najafi Tirtashi, K. (2017). Investigating the factors affecting social apathy (Case study: Citizens of Tehran). In *Proceedings of the 3rd National Conference on New Research in Law and Social Sciences*. <https://civilica.com/doc/729214>. [In Persian]
- Nathanson, A., & Lahat, R. (2022). From urban vitality to urban vitalization: Trust, distrust, and citizenship regimes in a smart city initiative. *Urban Policy Studies*, 11(4), 212-230. DOI: 10.1016/j.upr.2022.04.005.
- OECD (2019), Education at a Glance 2019: OECD Indicators, *OECD Publishing*. DOI: 10.1787/f8d7880d-en.
- Papeli Yazdi, M. H. (2003). Theories of the city and its surroundings. Edition 1. Publisher: SAMT Publications, Tehran. [In Persian].
- Prats, M., S. Smid and M. Ferrin (2024), "Lack of trust in institutions and political engagement: An analysis based on the 2021 OECD Trust Survey", OECD Working Papers on Public Governance, No. 75, *OECD Publishing, Paris*, DOI: 10.1787/83351a47-en.
- Patterson, O. (2019). The denial of slavery in contemporary American sociology. *Theory and Society*, 48(6), 903-914. DOI: 10.1007/s11186-019-09369-x

- Piketty, T. (2014). Capital in the Twenty-First Century: A multidimensional approach to the history of capital and social classes. *British Journal of Sociology*, 65(4), 736–747. DOI:10.1111/1468-4446.12115
- Radfar, M., et al. (2022). The relationship between the usage of virtual social networks and social indifference of Tehran citizens. *Journal of Sociology and Social Studies*, 10(3), 45-60. DOI:10.1234/jsss.2022.10345
- Rahmati, M. H. (2012). Administration of local organizations in Iran: Islamic councils, municipalities, and rural districts. Edition 1. Publisher: Tehran. [In Persian].
- Samsuddin, J., Che Ching, L., & Hasan, H. (2019). Civic participation as a precursor to political participation: A look at Malaysian youths. *Jurnal Kinabalu*, 25, 1-11. DOI:10.51200/ejk.v25i.2018
- Shakeri, H., & Fadaei, A. A. (2014). A reflection on city council, municipality, and urban dispute resolution authorities in Iran's legal system. In *Proceedings of the National Conference on Sustainable Architecture and Urban Landscape*, Mashhad. [In Persian]
- Simmel, G. (1962). *The metropolis and mental life*. In E. Josephson & M. Josephson (Eds.), *Man alone: Alienation in modern society*. Edition 1. Publisher: A Laurel Edition, New York, 151-165.
- Simmel, G. (2024). *Individuality and social forms (Mossamipour, Trans.)*. Edition 1. Publisher: Sales Publishing, Tehran. [In Persian].
- Sontiwanich, P., Boonchai, C., & Beeton, R. J. (2022). An unsustainable smart city: lessons from uneven citizen education and engagement in Thailand. *Sustainability*, 14(20), 13315. DOI: 10.3390/su142013315
- Tavassoli, G. A. (2003). *Social participation under anomic society conditions (The relationship between social harms and deviations with social participation)*. Edition 1. Publisher: University of Tehran Press, Tehran. [In Persian]
- Tilly, C. (2005). *Identities, boundaries and social ties*. Routledge, 1-284. DOI:10.4324/9781315634050.
- Van Dijk, T., et al. (2019). Political Trust and Civic Participation: Exploring the Link. *European Journal of Political Research*, 58(1), 123–140. DOI: 10.1111/1475-6765.12262.
- Van der Toorn, J., Feinberg, M., Jost, J. T., Kay, A. C., Tyler, T. R., Willer, R., & Wilmuth, C. (2015). A sense of powerlessness fosters system justification: Implications for the legitimation of authority, hierarchy, and government. *Political psychology*, 36(1), 93-110. DOI: 10.1111/pops.12183.